Bronius Dakanis

STUNGIŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO TYRINĖJIMAI

Stungių kapinynas (Joniškio raj., Žagarės apyl.) yra gyvenvietės ŠR dalyje, apie 0,1 km į P nuo Joniškio-Žagarės ir Daujočių-Stungių kelių sankryžos. 1985 m. pavasarį čia, individualių gyvenamųjų namų statybos teritorijoje, kasant komunikacijų tranšėjas buvo suardyti keli kapai ir rasti 2 platieji kovos peiliai-kalavijai, 4 įmoviniai ir 1 įtveriamasis ietigaliai, peilis-pjautuvėlis ir įvijinė apyrankė.

Kadangi dar tų pačių metų rudenį turėjo būti baigtas kasti vandentiekio į statomus namus griovys, MMT su Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejumi griovio vietoje ištyrė 62 m^2 plotą. Aptikta 12 kapų (iš jų 4 moterų ir 3 vyrų, o sprendžiant pagal laidojimo kryptį - dar 2 vyrų ir moters), surinkti 75 radiniai. Dalis kapų buvo apardyti. Mirusieji laidoti 210-250 cm ilgio ir 60-70 cm pločio duobėse, 40-60 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus; vyrai galvomis į V, PV, o moterys - R, ŠR, aukštielninki, ištiestomis kojomis (išskyrus k. 3, kuriame mirusioji palaidota kiek sulenktomis per kelius kojomis, matyt "miegančiosios" padėtyje, krūtinės-kaklo srityje sudėtimis rankomis). Daugumoje kapų aptikta išdegintų skobtinių apie 60 cm pločio karstų pėdsakų, duobėse daug smulkių angliukų. Išsiskyrė turtingų įkapėmis vyrų-karių ir moterų, palaidotų greta vienas kito poros (k. 1, 2 ir 8, 9).

Vyrai laidoti su ginklais: 1 (k. 9, 10) ar 2 (k. 2) poromis iečių su įmoviniais ir įtveriamaisiais ietigaliais, kurie rasti kairiojo peties srityje, plačiaisiais kovos peiliais-kalavijais (k. 2 ir 9), padėtais įstrižai ant šlaunų rankena į dešiniąją, o ašmenimis į galvos pusę, ir įmoviniais kirviais (rasti k. 2 šalia ietigalių ir suardytame k. 10). Drabužiai buvo susegti lankinėmis aguoninėmis segė-

mis (k. 2, 10), žalvariniu žiediniu smeigtuku (k. 9). Mirusieji mūvėjo masyvias storėjančias daugiakampiniais galais apyrankes ir avėjo auliniais batais, puoštais 0,7 cm skersmens tuščiaviduriais pusrutulio pavidalo apkalėliais (k. 2, 10). Kape 10 buvo išlikęs apie 12 cm pločio kairiojo bato aulas, kurio kraštas puoštas 4 horizontalių apkalėlių eilėmis. Be to, vyro kape Nr. 2 aptikti 2 įvijiniai žiedai, geriamojo rago apkalai, galvos apdangalo liekanos (organinė medžiaga ir apie 20 netaisyklingų įvijų, 2 grandelės ir įvijėlė), o kape 10 masyvi antkaklė smailėjančiais galais tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku bei nedidelio žvėries dantis. Suardytuose vyrų kapuose rastas geležinis lazdelinis ir žalvarinis žiedinis smeigtukai, peilis tiesia nugarėle. Kapinyne palaidoti kariai buvo 25-30 (k. 2) ir 45-50 (k. 9) metų amžiaus (tyrė doc. G. Česnys).

Moterų kapuose rasta kaplių. Kape Nr. 7 jis gulėjo virš dešiniojo peties, k. 11 ant jo, o k. 8 - ant kairiojo šlaunikaulio. Peiliai-pjautuvėliai ir ylos gulėjo prie dešiniojo šono (k. 1, 7 ir 11) ar virš kairiojo peties (k. 8). Drabužiai ar audeklas, kuriuo buvo apgaubta mirusioji (kai kurie smeigtukai rasti virš rankų kaulų) susegti kryžiniais smeigtukais su pusrutulio pavidalo buoželėmis (k. 1, 7) ir smeigtukais, dengtais ornamentuotomis sidabro plokštelėmis (k. 8, 11). Smeigtukai rasti poromis - sujungti grandinėlėmis, o dauguma turėjo pusmėnulio ar pusmėnulio-stančiakampio formos kabučius. Moterys ant vienos (k. 1, 11) ar ant abiejų rankų (k. 7) mūvėjo po įvijinę apyrankę, turėjo 1 ar 2 gintarinius karolius ir įvijėlių, o k. 7 - net 4 gintarinius karolius, 3 įvijėles ir keliasdešimt smulkių geltono emalio karoliukų apvaras, antkaklę smailėjančiais galais tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku ir galvos apdangalą (organinė medžiaga ir tokie pat apkalėliai, kokie buvo rasti ant vyrų batų).

Be to, tyrinėtame plote ir iš vandentiekio griovio išmestose žemėse rasta storėjančiais galais antkaklės lankelio dalis, įvijinė apyrankė, geležinis lazdelinis smeigtukas ir 2 peilių-pjautuvėlių dalys.

Ištirta kapinyno dalis datuojama VII-IX a. Pagal laidosenę ir aptiktus radinius paminklas skiriamas žiemgaliams.

Ignas Jablonskis

SŪDĖNŲ PILKAPIAI

1984 ir 1985 m. toliau buvo tiriami Sūdėnų pilkapiai, esantys Šventosios upės slėnio lankoje, Sūdėnų kaime, Kretingos rajone. Atidengtas 319 m^2 plotas: 1984 m. - 163 m^2 ir 1985 m. - 156 m^2. Rasti 4 pilkapiai su 21 degintiniu kapu. Aį skirų pilkapių sampilai žemės paviršiuje nebeišsiskyrė, jie susilieję sudarė vos pastebimą apie 0,50 m aukščio, 20x30 m dydžio pakilumėlę.

Pilkapiai pradėti pilti P paminklo pa'kraštyje. Anksčiausias pilkapis Nr 1, tyrinėtas 1982 m., turėjo 3 koncentrinius akmenų vainikus ir datuotinas III a.pr.m.e.

1984 m. ištirtas pilkapis Nr.2 turėjo du akmenų vainikus. Išorinis 7,5 m diametro vainikas buvęs krautas iš stambių akmenų, o apie 3 m diametro vidinis vainikas iš daug mažesnių akmenų. Išorinio vainiko išlikusios tik atskiros dalys. Pilkapiui skirtini 8 sudegintų žmonių kapai, kurių 4 buvo už išorinio akmenų vainiko. 4 mirusiųjų palaikai buvę supilti į nedideles molines urnas, kurių 3 buvusios padėtos ant paplokščių akmenų ir iš viršaus pridengtos įvairaus dydžio akmenų plokštėmis. Šeši kapeliai buvo apstatyti nuo 5 iki 17 nedideliais, dažnai paplokščiais ir vertikaliai stovinčiais akmenimis, kurie apie kapus sudarė 0,8-1,1 m diametro vainikėlius. Kapai rasti nuo 0,30 iki